

13 באוקטובר 2015

לכבוד
מר סילבן שלום
שר הפנים

שלום רב,

הנדון: ביטול תושבותם של תושבי ירושלים המזרחית בגין השתתפות באירועים בטחוניים

מדיווחים בתקשורת עולה, כי הנחית את רשות האוכלוסין וההגירה להתחיל בהליכים לביטול תושבות הקבע של סובחי אבו חליפה ושל שורוק דוויאת מירושלים המזרחית בשל חשד למעורבותם באירועים בטחוניים. השניים טרם הורשעו בדין. אנו קוראים לך לתזור בך.

שר הפנים אינו מוסמך לשלול תושבות מטעמים של הפרת אמונים. אין בסעיפי חוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952 כל הוראה המאפשרת לשלול תושבות בנסיבות אלה, והחוק אינו קובע כל פרוצדורה לשלילה. משום כך, ולאור תנאי פסקת ההגבלה שבחוק הסוד: כבוד האדם וחירותו ומעמדה המיוחד של הזכות לתושבות – במיוחד זו של תושבי ירושלים המזרחית, אשר בעניינה נקבע שניתנה בזכות ולא בחסד – אין אפשרות לבטלה בהעדר הוראת חקיקה ברורה ומפורשת (בג"ץ 282/88 עווד נ' ראש הממשלה ושר הפנים, פ"ד מב(2) 424, 431 (1988)).

למותר לציין, כי חוק הכניסה לישראל ממילא אף אינו מתייחס למעמדם המיוחד של תושבי ירושלים המזרחית, תושבים מוגנים שסופחו לישראל, ולחובותיה של מדינת ישראל ביחס אליהם. ביטול תושבותם של תושבי ירושלים המזרחית מנוגד למשפט הבין-לאומי. בית הדין הבין-לאומי לצדק (ICJ) קבע בחוות דעתו המייעצת לעצרת האו"ם משנת 2004 בעניין גדר ההפרדה, כי ירושלים המזרחית היא שטח כבוש כמו שאר שטחי הגדה המערבית ורצועת עזה, וכי לצעדים שנקטה ישראל לסיפוח ירושלים המזרחית אין תוקף על פי המשפט הבין-לאומי. על האזור חלות הן האמנות הבין-לאומיות בדבר זכויות האדם והן הוראות המשפט הבין-לאומי ההומניטארי. נורמות אלו אינן מתירות את גירושם של תושבים מוגנים מטעמים של הפרת אמונים ואף אוסרות לחייבם להישבע אמונים לכוח הכובש (ר' סעיף 47 לאמנת ג'נבה הרביעית וכן סעיף 45 לתקנות האג).

כידוע, בהליך שמתנהל בימים אלה בבית המשפט הגבוה לצדק ניתן צו על תנאי, המורה למשיב, שר הפנים, לנמק מדוע לא תבוטל החלטתו לשלול את תושבותם של תושבים מירושלים המזרחית מטעמים של "הפרת אמונים", בין היתר "בשל היעדר הסמכה מפורשת ומפורטת בחקיקה ראשית והיעדר הסדר ראשוני בחקיקה ראשית לשלילת תושבות הקבע של מי שנולדו במזרח ירושלים בעילה של הפרת אמונים או בעילות אחרות שלהן טוען המשיב". הסוגיה נדונה בפני הרכב של

למענה: האגודה לזכויות האזרח בישראל, רח' נחלת בנימין 75 ת"א 6515417,

טלפון: 03-5608185, פקס: 03-5608165

עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, רח' יפו 94, ת"ד 8921, חיפה 31090,

טלפון: 04-9501610, פקס: 04-9503140

תשעה שופטים ועתידה להיות מוכרעת על ידם (בג"ץ 7803/06 אבו ערפה נ' שר הפנים). אנו סבורים, כי נוכח הפגיעה הגלומה בשלילת מעמד, הרי שכל עוד הסוגיה לא הוכרעה, ומשניתן צו על תנאי, יש להימנע מלנקוט בצעד קשה שכזה.

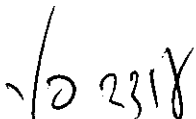
ביטול מעמד הוא פרקטיקה קיצונית מאוד המאפיינת משטרים אפלים וטוטליטריים. העמדה הרווחת כיום במשפט המשווה היא ש"הפרת אמונים" אינה עילה לביטול מעמדו של אדם. כך גם בישראל. עוד בשנת 1996 הובאה בפני בג"ץ הדרישה שהופנתה אל שר הפנים לבטל את מעמדו בישראל של יגאל עמיר. נטען, שיש לחייב את השר לבטל את אזרחותו של עמיר מן הטעם שביטול האזרחות נדרש כדי להביע הסתייגות נחרצת של החברה מן המעשה הנורא של רצח ראש הממשלה. בית המשפט העליון פסק, כי החברה המאורגנת מביעה הסתייגותה וסלידתה מן הרצח בדרכים אחרות, ולא שוללת את מעמדו – אזרחות, באותו עניין, שהיא אחת מזכויות היסוד המובהקות ביותר (בג"ץ 2757/96 אלראי נ' שר הפנים, פ"ד נ(2) 18, 24 (1996)). גם בית המשפט העליון האמריקאי קבע בשנת 1958, כי סעיף בחוק, המתיר לבטל את אזרחותו של אדם משום "הפרת אמונים", מנוגד לחוקה האמריקאית בהטילו עונש אכזרי ובלתי רגיל (**Trop v. Dulles**) (1958) 356 U. S. 86. "אזרחות אינה רישיון שפוקע בגין התנהגות בלתי ראויה", פסק בית המשפט העליון האמריקאי, והוסיף, כי ביטול המעמד בנסיבות אלה, אינו אלא ענישה פרימיטיבית ואכזרית.

על הזכות למעמד אזרחי חובה להגן באופן שוויוני. סעיף 5 לאמנה בדבר ביעור כל הצורות של אפליה גזעית (1966) מעגן את הזכות למעמד על נגזרותיה השונות (הזכות לתנועה ולמגורים בתוך גבול המדינה; זכותו של אדם לעזוב כל ארץ, לרבות ארצו שלו, ולחזור לארצו שלו; הזכות לאזרחות) ואת החובות באשר אליה – "לאסור ולבער אפליה גזעית בכל צורותיה, ולערוב לזכותו של כל אדם, בלא הבחנה באשר לגזע, צבע או מוצא לאומי או אתני, לשוויון בפני החוק". והנה, אף שגם יהודים היו מעורבים באירועים ביטחוניים ופליליים חמורים, ואף הורשעו בהם בדין, הרי שמאז ומעולם לא בוטל מעמדו של אזרח או תושב יהודי מטעמים של "הפרת אמונים". בכל פעם שהורה שר פנים לבטל מעמדו של מאן דהוא או לשקול לעשות זאת, מדובר היה באזרחים ובתושבים ערבים. אין זאת אלא, שהשימוש בכלי של שלילת מעמד מבקש להעביר מסר משפיל ומפלה, לפיו מעמדם של אזרחים ושל תושבים ערבים אינו ברור מאליו.

אשר על כן, אנו קוראים לך לחזור בך.

בכבוד רב,

סאוסן זהר, עו"ד

עודד פלר, עו"ד

האגודה לזכויות האזרח בישראל – עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל